

รายงานฉบับสมบูรณ์

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม
และรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

Participation Behavior that Promotion and Conserve
Environmental of Community in yala municipal

โดย

รศ.ดร. วิจิต เรืองแป้น

นางสาวจริยาภรณ์ มาสวัสดี

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

หัวข้องานวิจัย

พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน
ของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

โดย

วิจิต เรืองแป้น และจริยาภรณ์ มาสวัสดิ์

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติ และพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ที่มีผลต่อการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 ชุด กับชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาจำนวน 37 ชุมชน ซึ่งแบบสอบถามประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน และส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามรูปแบบปัจจัย และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามโดยตรงและการสังเกตบรรยากาศและสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าอัตราส่วนร้อยละ ของสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม บทบาทของผู้นำชุมชนระดับต่างๆ ต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน และหาความถี่ และค่าเฉลี่ย ของระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ผลการศึกษาต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ประชาชนมีเหตุการณ์เข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาเกิดจากเห็นความสำคัญและต้องการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ แสดงถึงการมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน และมีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมและส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
2. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา พบว่า ควรขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญ

ในการระดมความคิดเห็น และเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือการจะนำโครงการทางด้าน
สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ชุมชน

3. การปฏิบัติตนด้านการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสาร และการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม
ส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาในภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง แสดงถึงประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลามีความพร้อมและให้ความสนใจในการ
รับข่าวสารที่ผ่านจากสื่อต่างๆ

4. การปฏิบัติตนด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม
ในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยแจ้งให้กับผู้ที่
มีส่วนเกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว เช่น ผู้นำชุมชน

5. การปฏิบัติตนด้านการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในเขต
เทศบาลนครยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6. การปฏิบัติตนด้านพฤติกรรมความร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนในเขตเทศบาลนคร
ยะลาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติน้อยที่สุดก็คือการรักษา
ความสะอาดที่อยู่อาศัย พบว่ายังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

Abstract

Title : Participation Behavior that Promotion and Conserve Environmental of Community
in yala municipal.

Author : Vichit Raungpan and Jariyaporn Masawat

The objective of this research is to analyze attitudes. Behavior and participation. That affect the community to promote and protect the environment. And to compare the behavior of the environment and promote community participation of people in Yala municipality. This is study research survey. Using the questionnaire as a tool to collect data on 400 sets, 37 communities in yala municipality. The questionnaire consists of two parts: the first part of the party's basic information including gender, age, occupation, level of education. The family income. The residential community. Possession of the residential environment. And length of stay in the community and part two is factor questionnaire And practice in the promotion and maintenance of environmental quality, community

In this study, researchers collected data by questionnaire distributed directly to the atmosphere and environment. For more information than questionnaire. Statistical data were analyzed using software packages to find the percentage. The private status of respondents. Reasons to join the environment. The role of community leaders at different levels. The environmental community and the frequency and the average level of participation in practice.

Study the behavior of the Promoting and preserving the environment.

1. People have a reason to participation in the environmental community in yala municipality of the importance and want to joint voluntarily. Reflect the public's environmental awareness. And behavioral involvement in the community and the environment overall is moderate.

2. The role of local leaders of the local people in environmental activities in the Yala municipality should seek the cooperation of community leaders. The community leaders played a key role in mobilizing opinion. And participate in activities or to the environmental community.

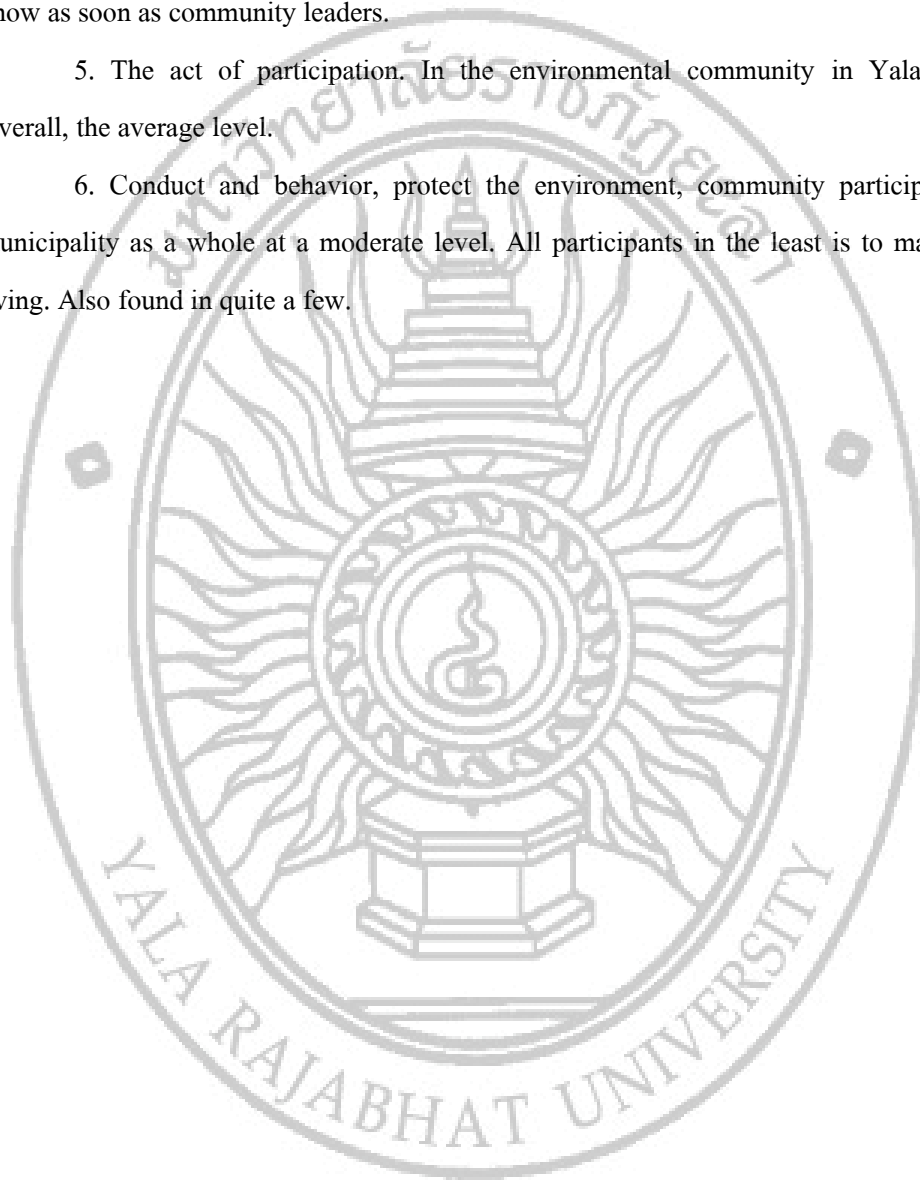
3. The act of recognition and dissemination. And an awareness of the promotion. And community environment of people in Yala municipality as a whole at a moderate level. Welcome

to the public in the municipality are ready and interested in receiving information through the media.

4. Treat behavioral involvement in the action on environmental issues in the community as a whole at a moderate level. Most are working to resolve the problem by letting those involved know as soon as community leaders.

5. The act of participation. In the environmental community in Yala municipality. Overall, the average level.

6. Conduct and behavior, protect the environment, community participation in Yala municipality as a whole at a moderate level. All participants in the least is to maintain a clean living. Also found in quite a few.

กิตติกรรมประกาศ

(Acknowledgement)

รายงานการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน
ของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาสำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้
ข้อมูลข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำ ความคิดเห็น และกำลังใจ

ขอขอบพระคุณเทศบาลนครยะลา ที่ได้มอบเคราะห์ข้อมูลในส่วนของชุมชน และได้
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณ ประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา ที่ได้ให้ความร่วมมือตอบ
แบบสอบถามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายงานการวิจัยของคณะผู้ศึกษาสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ได้ช่วยส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ และ
เป็นกำลังใจตลอดมาให้แก่คณะผู้วิจัย

รศ.ดร. วิจิต เรืองไธม์ และ จริยาภรณ์ มาสวัสดี

กรกฎาคม 2554

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.1 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
1.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	5
2.2 แนวคิดในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน	17
2.3 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	25
3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	25
3.2 วิธีการดำเนินงานวิจัย	26
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	28
บทที่ 4 ผลการวิจัย	31
4.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	31
4.2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย และทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชุมชน	38
4.3 การมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ตำบล บ้านใหม่	42
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	52
5.1 ลักษณะทั่วไปของประชาชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลบ้านใหม่	52
5.2 สภาพการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขต ตำบลบ้านใหม่	54
5.3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ตำบล บ้านใหม่	54
5.4 ข้อเสนอแนะ	60

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญ

ในยุคสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่องของการพัฒนาอย่างเช่นทุกวันนี้ นั้นได้นำมาสู่ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่ได้สร้างและอำนวยความสะดวกสบายให้แก่พลมนุษยชาติอย่าง มากมาย แต่สิ่งใดมีคุณค่าอันใด สิ่งนั้นก็มิได้หมดคุณค่าด้วย การพัฒนาส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทางด้านเศรษฐกิจ มีการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาเป็นแรงผลักดันให้มีการเพิ่ม กิจกรรมการบริโภคและการผลิตในทุกสาขาอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นต้นทุน ให้มีการนำทรัพยากรมาใช้เป็นจำนวนมากและส่งผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของ แหล่งทรัพยากร ต่างๆ อย่างรวดเร็วแล้ว ยังมีการปล่อยของเสียสู่สภาพแวดล้อม จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรม ทั้งใน เขตเมืองและชนบทอย่างรวดเร็ว และในอัตราที่เกินกว่าจะปล่อยให้เป็นภาระของหน่วยงาน หน่วยงานหนึ่งติดตามแก้ไขปัญหานี้ให้ลุล่วงไปได้ ทนทางแก้ไขปัญหานี้จึงอยู่ที่การตื่นตัว รวมทั้งการ มีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนที่จะต้องร่วมมือป้องกันและ แก้ไขปัญหา การสร้างความตระหนักแก่กลุ่มบุคคลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงมี ความจำเป็นและมีความสำคัญในการร่วมมือกันรักษาและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่การผลักดัน ความตระหนักดังกล่าวให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง จนเสมือนเป็นวัฒนธรรมของการ ดำเนินงานและการดำรงชีวิตที่มีการรักษาสภาพแวดล้อมนั้นยังทำได้ยากยิ่ง เนื่องจากประชาชน โดยส่วนใหญ่ยังมีการอุปโภคและบริโภคทรัพยากรทั้งเพื่อการดำเนินงานและเพื่อดำรงชีวิตอย่างไม่ รู้คุณค่า เนื่องจากไม่เข้าใจในผลกระทบของการบริโภคของตนเองต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่ทราบ ถึงแนวทางในการผลิต บริโภค และดำเนินงาน ที่จะสร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือเป็น อันตรายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (สุเมย์ มัลลิกะมาส และคณะ, 2543)

การส่งเสริมและรักษาสภาพแวดล้อมจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญของประเทศที่ต้องอาศัยการมี ส่วนร่วมในการจัดการโดยให้องค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและประชาชนทั่วไปหันมา สนใจสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เนื่องจากประสิทธิภาพที่ผ่านมาให้บทเรียนอย่างชัดเจน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีโอกาสเสื่อมโทรมมากในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องมาจากการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้มนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตอย่างรวดเร็วขึ้นและในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน จึงคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดความร่อย ทรอลของทรัพยากรธรรมชาติตามมา ผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดของเสียและ มลภาวะที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ และยากต่อการจัดการ แม้ว่ามนุษย์จะพยายามกำจัด และนำของเสีย ตลอดจนมลสารต่างๆ กลับมาใช้ด้วยเทคโนโลยีที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็ตาม แต่ก็

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาที่ทำการศึกษาเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

- (1) ความหมายและแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (2) ลักษณะของการมีส่วนร่วม
- (3) หลักการและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม
- (4) ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- (5) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (6) ยุทธวิธีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (7) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (8) ความจำเป็นของการมีส่วนร่วม

2.2 แนวคิดในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน

- (1) บทบาทของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540
- (2) แผนการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- (3) นโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา

2.3 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

(1) ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้คำนิยามต่างๆ กันดังนี้

Payakapan (1980) ได้สรุปแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำประชาชนให้บังเกิดการพึ่งพาตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

ประชุม สุวดี (2551) กล่าวว่า “การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา (People’s Participation) โดยทั่วไปหมายความว่า การทำให้ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องใน การตัดสินใจในการ คำนึงการ และในผลประโยชน์ของการพัฒนานั้น ๆ”

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจ ในการร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพเป็นผู้นำคน มาให้มีความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ได้นั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้ รับกับ ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อม จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับด้วยความรู้สึกร่วมกันนั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และการ พัฒนาที่ถูกต้อง”

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า...การมีส่วนร่วมเป็น ผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้อง ต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดการริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้อง ต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการ ได้จะต้องมี ความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ...

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม นั้น เบนท์ จามริก (2527) กล่าวว่า จะต้อง คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- เป้าหมาย คืออะไร ไม่ใช่ให้อย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาขีดความสามารถ
- จะมีส่วนร่วมได้อย่างไร ก็ควรทำความเข้าใจว่าชาวบ้านมีกิจกรรมการพัฒนาอะไรอยู่

ก่อน ควรเป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของประชาชนที่มีอยู่เดิม”

แอนดริว เทอร์ตัน (Andrew Turton, 1987) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ว่า “หมายถึง การรวมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้าน ความรู้สึกในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมกำลัง จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็น กลุ่มขึ้น”

อูมา ลีน (Uma Lele, 1975) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “การที่ ประชาชนมีความรู้สึกไวต่อสิ่งต่างๆ ที่ตน ได้รับและสามารถที่จะตอบสนองต่อ โครงการพัฒนา ต่างๆ และสนับสนุนการริเริ่มโครงการต่างๆ ในท้องถิ่นได้อย่างเป็นดี”

นอกจากนั้น วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin, 1978) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม โคราลี ไบรอัน และหลุยส์ จี ไวท์ (Coralie Bryant and Louise G. White, 1984) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการพัฒนาการมีส่วนร่วมไว้ว่า “การพัฒนาการมีส่วนร่วมมีความยากในส่วนของการคิดและการปฏิบัติมากกว่าการจัดการพัฒนา เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องการการเรียนรู้ทางสังคม การรู้จักการหลีกเลี่ยง ทักษะความร่วมมือและความอดทน”

แฟรงก์ลิน ลีสก์ (Franklyn – Lisk, 1985) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมประชาชนไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวความคิดของการเข้าใจ และการยอมรับตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับการไว้วางใจ และต้องครอบคลุมทัศนคติความคาดหวัง และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างถึงใน อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์, 2538) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านของจิตใจ โดยมองแยกเป็นองค์ประกอบต่างๆ 3 ข้อคือ

1) การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการที่เกี่ยวข้องทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ใช่เฉพาะแต่ด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิตใจ ไม่ใช่เฉพาะด้านการกระทำนั้นการกระทำเมื่อผู้มีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้อง ทั้งด้านการกระทำและจิตใจแล้วก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม (Group Goal) โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอมพร้อมใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ “ซुकัลวิถี” คือมีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับ

3) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นๆ ด้วย

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จึงอาจจะหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะมี

ผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร ก่อให้เกิดผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์เข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหรือทุกขั้นตอน เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเพื่อเกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้านของประชาชน

(2) ลักษณะของการมีส่วนร่วม

คันฉัตร คันเสถียร (2537) ได้กล่าวโดยสรุปถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ลักษณะใหญ่ๆ อันได้แก่ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ขั้นตอนในการตัดสินใจในการดำเนินงานในผลประโยชน์ และในการประเมินผล ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดที่ประกอบด้วยการริเริ่มนั่นเอง

ลักษณะการมีส่วนร่วม 10 ประการ คือ

1) ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้-เสีย เข้ามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ หรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ เท่านั้นก็ได้

2) การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดย

(2.1) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์การทางสังคมก่อตัวขึ้นส่วน

(2.2) ทางด้านคุณภาพ การให้มีส่วนร่วมมีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือ ความเป็นนาย-บ่าว ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีความคุณภาพ

3) จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง (an end) หรือจะให้เป็นแนวทาง (amean) คือจะให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการห้กระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีความหมาย ซึ่งทำให้เกิดงานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4) การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้น ไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่นเวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้วก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมแก้ไขปัญหมาแล้ว ในพื้นที่กว้างขวางขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลายาวนาน และอาจใช้เป็นวิธีมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชน

5) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกันแต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้าง เช่นกัน

6) สถานการณ์มีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่เข้มข้น มิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเอง จะให้มีผู้สั่งว่ามาร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วม คงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้น และเกิดความร่วมมือรอบคอบขึ้น จนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7) มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และโดยวิธีใด โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ ควรเป็นตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

8) การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชน ได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหาทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ได้ จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหาตนเองต่อไปได้

9) คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10) ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณ์ขันประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทย การมีอารมณ์ขัน จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้นในการประชุม ถ้าใช้อารมณ์ขัน คนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมล้วนจะสร้างอารมณ์การมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้

(3) หลักการและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตะระรินทร์ (2527) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร้าความสนใจให้ความรู้ ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น

2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

3) แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไป โดยไม่พึ่งพอกายนอกเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรม และต้องสามารถทำต่อไปเองได้

4) กิจกรรมการพัฒนาที่นำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมพร้อมกับสภาพชุมชน ซึ่งหมายรวมถึง การใช้ทรัพยากรชุมชนสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี

5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนคือ ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากทางราชการ เพื่อให้เป็นผู้บุกเบิกชักนำ

6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นต้น คือ การร่วมค้นคว้าหาข้อมูล ศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหา การร่วมปรึกษาหารือ วางนโยบาย ร่วมกันตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม การร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการตามขีดความสามารถของตนและหน่วยงานที่วางไว้ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมาย การร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล จนถึง การร่วมบำรุงรักษาโครงการระยะยาว

(4) ปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น

2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ มีเกียรติยศ หรือตำแหน่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่ศรัทธาหรือมีความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง เป็นต้น

3) อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ นอกจากนั้น นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ยังได้กล่าวถึง เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ประชาชนต้องอิสรภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
- 2) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
- 3) ประชาชนต้องมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willing to Participation)

สำหรับความสำเร็จของการมีส่วนร่วมนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

(2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

(3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

(4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องถึงกันทั้งสองฝ่าย

(5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอนกระเทือนต่อตำแหน่ง หรือ

สถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

โสภณ หมวดทอง (2533) สรุปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆของชุมชนนั้น มีปัจจัยทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ ที่อยู่อาศัยเข้ามาเกี่ยวข้องและกิจกรรมต่างๆของชุมชนจะได้รับความร่วมมือบรรลุความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ หรือการดำเนินกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชนการมีส่วนร่วม “เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความริเริ่มโครงการ” เพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการ ได้จะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดทำโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือการทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ” สำหรับแนวคิดของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) ที่จะพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชน และสังคม ให้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการคือ (บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์, 2535)

1) ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจ ความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การร่วมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน

3) การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้ เกิดการริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

(5) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation Theory) เช่นทฤษฎี

การกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) นั้น Max Weber ได้ศึกษาเรื่อง “การกระทำของมนุษย์” (Human Action) โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “การกระทำ” คือ เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้กระทำกำหนดให้มีความหมายเป็น

ส่วนตัวตามความคิดของ Weber ความเข้าใจในระบบความหมายของการกระทำเกิดขึ้น 2 ประการคือ

1) ความหมายส่วนตัว จากการกระทำของบุคคลหนึ่ง สามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

2) มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตัวเองในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้วอาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมด้วยกับแนวทฤษฎีหรืออุดมการณ์สูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำแต่โดยสติปัญญาแล้ว เราอาจจะเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม (ประสพสุข คีอินทร์, 2531)

(6) ยุทธวิธีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องมียุทธวิธี โดยต้องประกอบด้วยแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งกล่าวได้ดังต่อไปนี้คือการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับจิตสำนึกการรับรู้ถึงภัยอันตรายที่บังเกิดขึ้นในอนาคต หากไม่ได้รับการแก้ไขป้องกัน ควบคุมการยกระดับจิตสำนึก อาจกระทำโดยรูปแบบการให้การศึกษาทั้งในและนอกระบบตลอดจนผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสถาบันสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน วัด ทั้งนี้สิ่งที่ต้องเน้นก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมสามารถแก้ไขควบคุมได้ หากร่วมมือกันอย่างจริงจัง แต่ถ้าหากปราศจากการร่วมมือแก้ไขควบคุมแล้ว ผลร้ายก็จะเกิดขึ้นแก่สังคมส่วนรวม เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย หรือเหตุการณ์คลื่นสึนามิที่ท่าเรือคลองเตย เป็นต้น ที่สำคัญเช่นกันคือ จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาย่างรีบด่วนในวันนี้ แผนงานขั้นต้นนั้นข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะข้อมูลจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการชี้แนะถึงปัญหาที่ทุกคนจะต้องตระหนักและเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขต่อไป

(7) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (People' Participation Theory)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ตามมาตรา 46, 56, 59 ซึ่งมาตราดังกล่าวจัดเป็นการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

บัตจิต เอื้อวัฒนนานนท์ (2544) กล่าวว่า แนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม
เกิดจากแนวความคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความกังวล
ส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญมีความเห็นพ้องต้องกันจนกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน
ของส่วนรวม

2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็น
จะผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม เพื่อวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงของกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึง
ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันจะต้องมีระดับความรุนแรงเพียงพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่ม เพื่อ
กระทำการที่เป็นการสนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

อีกทั้ง อจัน รพีพัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) การเกลี้ยกล่อม หมายถึงการใช้คำพูด
หรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ การเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์สำหรับการ
แก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมต้องมีศิลปะในการสร้าง
ความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจอย่างชัดเจน เกิดศรัทธาตรงกับความต้องการของผู้ถูก
เกลี้ยกล่อม

การเกลี้ยกล่อมจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะถ้า
การเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ต่างกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์
แล้ว ก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Moral) มนุษย์มีความต้องการทาง
กายและใจ ถ้ามนุษย์มีกำลังใจที่ดีผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าไม่มีกำลังใจผลงานก็จะต่ำ
ไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญกำลังใจเป็นเรื่องทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ การสร้าง
ขวัญกำลังใจให้คิดต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วม เช่นการไม่เอารัดเอาเปรียบ ให้
ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้รักสามัคคีนิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การมี
ส่วนร่วม คือการสร้างความรู้รักสามัคคีนิยมให้เกิดขึ้นหมายถึง ความรู้สึที่จะอุทิศหรือเน้นคำนิยม
เรื่องผลประโยชน์รวมของชาติมีความพอใจในชาติของตนเอง พอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดีและมี
ความผูกพันต่อท้องถิ่น

4) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะทำให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็ม
ใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน

จึงใจคนไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัตร คือเคลื่อนไหว ทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงาน สร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

5) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีการหนึ่งด้วย เพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการบริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามสมัครใจอย่างไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ไม่ได้ควบคุมเลย ก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายและความจะเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

6) ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication theory) โรเจอร์ (Roger) (อ้างถึงในสัญญาชัย, 2539) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารได้ การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

(1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ซึ่งได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคมฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึง รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

(2) ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดวารสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสารส่วนช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สื่อสาร ไปยังผู้รับสาร แยกได้ 2 ลักษณะคือ

(1) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีการในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆเช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

(2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interperson channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคล เพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

จึงอาจสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ ความสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ ย่อมส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นสร้างความตระหนักให้แก่บุคคลมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

จากทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากสังคมมีกลุ่ม หรือองค์กรประชาชนที่แตกต่างทั้งในวิถีชีวิต ค่านิยม และทัศนคติ การนำทฤษฎีที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนนั้นๆ ไปใช้ เพื่อการที่สมาชิกในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการกระทำการศึกษาวิจัยทั้งนี้ในปัจจุบัน โดยคาดว่าเป็นทฤษฎีที่ก่อให้เกิดความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory) เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงประชาชนได้สะดวก และรวดเร็ว โดยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนเหล่านี้มีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติบุคคลได้ และทฤษฎีที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยคือ

อีกทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) จากวัตถุประสงค์ของทฤษฎีที่กล่าวว่า ผู้นำจะเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ ผลของการใช้ทฤษฎีจึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในที่สุด นอกจากนี้ทฤษฎีการใช้วิธีการและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) เป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับระบบการก่อให้เกิดความร่วมมือประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากเป็นการใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

(8) ความจำเป็นของการมีส่วนร่วม

อุดมสิทธิ จิตรวิจารณ์ (2545) ได้กล่าวถึงความจำเป็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
2. ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
3. การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. การมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น
5. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการมากขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้เป็นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการแก้ไขปัญหา ทำให้ทราบถึงต้นเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและถูกต้อง

8.1) ความจำเป็นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมที่สำคัญสืบเนื่องจากการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ของไทย ในหลักการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญระบุไว้ว่า “ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญ เป็นการส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นเป็นสำคัญ” ดังนั้นในรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยในหลายหมวดเช่น

- หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในมาตรา 44 (ต่อไปจะใช้คำย่อว่า “ม.”) ม. 45 ม. 47 ม.58 ม.59 และ ม.60
- หมวดการมีส่วนร่วมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายมาตรา เช่น มาตรา ม. 56 ม.79 และ ม.290
- หมวดนโยบายพื้นฐานของรัฐ เช่น ม.76 ม.89 ม.214
- หมวดการมีส่วนร่วมโดยตรงและตรวจสอบการเมือง เช่น ม.170 ม.286 และ ม.304 จะเห็นได้ว่าจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 (2540-2544) ก็เน้นจัดทำแผนแบบประสานพื้นที่การะและการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาต่างๆจนมาถึงแผนฉบับที่ 9 (2545-2549) แผนที่พึงประสงค์ตามที่สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาระบุ คือ ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำแผนซึ่งประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมความรู้และกำหนดชีวิตของคนและมีการเคลื่อนไหวร่วมติดตามการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมากกว่าการมุ่งให้ได้เนื้อหาสาระที่สำเร็จรูปตายตัวบรรจุไว้ในเอกสาร

นอกจากนี้ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมยังเกี่ยวข้องกับบุคคลที่อยู่ในเมืองหรืออยู่ในชนบทด้วยโดยเฉพาะในชนบทชาวบ้านมักต้องมีส่วนร่วมกัน/ช่วยกัน ในกิจกรรมต่างจึงจะอยู่รอดได้ดัชนีชี้วัดในเมืองมักคิดว่าไม่ต้องร่วมกันเท่าไรนักก็ได้แต่โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นเกือบทุกวงการ ดังเช่นตำรวจ ทางด้านการปราบอาชญากรรมหากไม่มีประชาชนมีส่วนร่วมชี้เบาะแสหรือเป็นพยานให้การก็ยากที่จะสืบคดีต่างหรือดำเนินคดีได้สำเร็จหรือด้านการปราบปรามยาเสพติดและด้านการพัฒนาต่างก็ต้องการความร่วมมือหลายฝ่ายนับตั้งแต่ 2 ฝ่าย (ทวิภาคี) 3 ฝ่าย (ไตรภาคี) 4 ฝ่าย (จตุภาคี) จนมากฝ่าย (พหุภาคี) ดังจะได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ

2.2 แนวคิดในการส่งเสริมและรักษาสังแวดล้อมชุมชน

(1) บทบาทของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติที่อาจนับได้ว่าแตกต่างไปจากฉบับที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จากเดิมให้รัฐต้องมีหน้าที่ดูแลสิ่งแวดล้อมโดยตรงเปลี่ยนเป็นรัฐต้องมีหน้าที่สร้างเสริมและสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ (วิวัฒน์ ปทุมสโร และวิวัฒน์ ทาบังกาพ, 2541) การสงวนบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุล

2) การควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิต

3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมจากหลักการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าลำพังรัฐฝ่ายเดียวไม่สามารถจะดูแลสิ่งแวดล้อมได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายของสังคมได้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ให้ประชาชน 5 กลุ่ม ต้องร่วมกันในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนี้

- 1) รัฐ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 290)
- 3) ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา 46)
- 4) องค์กรอิสระ ประกอบด้วยองค์กรเอกชนด้าน สิ่งแวดล้อม และ

สถาบันอุดมศึกษา (มาตรา 56)

5) ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป (มาตรา 59)

ดังนั้นการกระทำใด ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพต่อไปนี้ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะไม่สามารถกระทำได้เพียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเท่านั้น แต่จะต้องประกอบด้วย กลุ่มประชาชนทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าว เพื่อให้การดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีพลัง และมีความยั่งยืน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องปรับแก้กฎหมายขึ้นมาให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามรัฐธรรมนูญ

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทประชาชนในการส่งเสริมและรักษาสังแวดล้อมพอสรุปได้ดังนี้

1) สิทธิเสรีภาพของบุคคล ประชาชนและชุมชน

(1) เสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นหมู่คณะ มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

(2) สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการพิทักษ์รักษาและมีส่วนร่วมในการ:
สิ่งแวดล้อม มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(3) สิทธิของบุคคลในการมีชีวิตทางสิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพและมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพและในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง

ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ อย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและ ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนิน ดังกล่าว ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้อง หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ยังได้รับความคุ้มครอง

(4) สิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานการบัญญัติสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องตามวรรคสาม มาตรา 56 ในกรณีที่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่บกพร่องหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งและสองนั้น เป็นสิทธิของบุคคลที่ไม่จำกัดเฉพาะผู้เสียหาย แต่เป็นสิทธิของประชาชนโดยทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็น ปัญหาของระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วไป ดังนี้ พัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกระบวนการใช้กฎหมายยุติธรรมต้องบัญญัติและกำหนดทิศทางให้ชัดเจนในการยอมรับสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมนี้

(5) สิทธิของบุคคลในการได้รับข้อมูลข่าวสาร มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะในการครองครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ

หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นกระทบต่อความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) สิทธิของบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่นในการได้รับข้อมูลข่าวสารก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดเกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

(7) สิทธิของบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจของรัฐ

2) หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(1) หน้าที่ของรัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลฯ (มาตรา 75 และ 88) และตามข้อ 1 ข้างต้น (มาตรา 45, 46, 56, 58 และ 59)

(2) หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษมีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

(3) หน้าที่ของรัฐในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้มีอิสระในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

(2) แผนการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

รัฐได้กำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2540-2559 ไว้ดังนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540)

1) แนวความคิดและหลักการนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีความมุ่งหมายให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะยังผลให้การพัฒนาประเทศ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยได้กำหนดแนวทางที่จำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดทดแทนได้ ให้เข้าสู่สภาพสมดุลของการใช้และการเกิดทดแทน และกำหนดแนวทางแก้ไข ขจัดภาวะมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงและความสิ้นเปลือง มลพิษและสิ่งปฏิกูล สารอันตราย และของเสียอันตราย ตลอดจนกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในอนาคตการกำหนดนโยบายจำเป็นคำนึงถึงความสำคัญรีบด่วนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความจำเป็นในการฟื้นฟู ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่องในการดำเนินการเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่จะเป็นตัวแปรสำคัญ คือ

- (1) ประชากรที่เพิ่มขึ้น ในฐานะผู้บริโภค-อุปโภค และผู้อาศัย
- (2) เทคโนโลยี ซึ่งจะนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการผลิต การสื่อสารคมนาคม การบริการ การขจัดปัญหาสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (3) บทบาทขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ ซึ่งจะมีส่วนในการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตลอดจนการเฝ้าระวังและการสร้างจิตสำนึกของประชาชน

(3.1) บทบาทขององค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมในหน่วยงานระดับต่างๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเฝ้าระวังและการสร้างจิตสำนึกของประชาชน และการระดมกำลังอาสาสมัครทางด้านสิ่งแวดล้อม

(3.2) แผนงานที่จะแสดงและสะท้อนบทบาทขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการ จะปรากฏเป็นรูปธรรม ในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 5 ปี และถ่ายทอดไปสู่แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ระยะ 1 ปี

นโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ.2540-2559 ประกอบด้วย นโยบายหลัก 6 ประการคือ

นโยบาย 1 : นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

นโยบาย 2 : นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ

นโยบาย 3 : นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

นโยบาย 4 : นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน

นโยบาย 5 : นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

นโยบาย 6 : นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

1) นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

1.1) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการใช้ประโยชน์และลดปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งเร่งรัดและฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เสื่อมโทรมให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการจากส่วนกลาง ไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชน

1.3) สนับสนุนการใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความเป็นธรรม ในสังคม

1.4) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งรองรับสิทธิและหน้าที่การเป็นเจ้าทรัพยากรธรรมชาติ

1.5) สนับสนุนการศึกษา วิจัย และเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานระบบทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.6) ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก และจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์ให้แก่ผู้ บริหารในหน่วยงานของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดการประสานแนวคิดทางด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ

2.1) ลดและควบคุมปัญหามลพิษอันเนื่องมาจากชุมชน เกษตรกรรมอุตสาหกรรม คมนาคม และกิจกรรมก่อสร้าง ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้ง

ฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2) สนับสนุนให้มีการจัดการของเสียและสารอันตรายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุขนาดใหญ่

2.3) พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการมลพิษให้เกิดเอกภาพในการกำหนดนโยบาย แผน และแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้กฎหมาย องค์กร และเงินทุน ต้องมีความสอดคล้องและสนับสนุนให้การดำเนินการบริหารและการจัดการมลพิษที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ รวมทั้งการให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน และมีการประสานความร่วมมือในการจัดการมลพิษ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3) นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมป้องกัน สงวนรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟู แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ให้มีศักยภาพที่เหมาะสมและเป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ

4) นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชนให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีวิถีชีวิตที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัยและความสวยงาม สอดคล้องกับระบบนิเวศ ทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

5) นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนในทุกระดับ ให้มีความเข้มแข็ง และเกิดขบวนการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

6) นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อมพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(3) นโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา

นโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา จัดอยู่ในนโยบายข้อที่ 3 เรื่องนโยบายการพัฒนาเมือง ซึ่งในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครยะลาได้มีนโยบาย (เทศบาลนครยะลา, 2551) ดังต่อไปนี้

(3.1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ปกป้องสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดำเนินการบำบัดน้ำเสียครอบคลุมทุกพื้นที่ก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำปาดานิและแหล่งน้ำอื่นๆ ป้องกันและแก้ไขปัญหาทั่วทั้งระบบบูรณาการ จัดการสิ่งแวดล้อม โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการ

กำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล คัดแยกขยะก่อนทิ้งและจัดให้เกิดกระบวนการนำกลับไปแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ เพิ่มมูลค่าการจัดการขยะโดยทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการลดปริมาณขยะและการปฏิบัติตนเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน

(3.2) การพัฒนาพื้นที่สีเขียว โดยการปรับปรุงและพัฒนาสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่เพิ่มปริมาณการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม ปรับปรุง ทางเท้าและเกาะกลางถนนให้เป็นสวนพักผ่อนใกล้บ้าน ปรับสภาพภูมิทัศน์ริมแม่น้ำปัตตานี ให้มีความร่มรื่น สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ชำรงไว้ซึ่งความเป็น “นครแห่งสวน” สร้างเมืองต้นแบบเป็นตัวอย่างของการพัฒนาเมืองที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทุกด้านในอนาคต

(3.3) ด้านการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ โดยการปรับปรุงพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังคงรักษาสภาพเมืองให้มีความสวยงามน่าอยู่ ปรับปรุงก่อสร้าง ช่องทางจักรยานพร้อมรถรางให้ประชาชนหันมาใช้จักรยาน เพื่อการประหยัดพลังงาน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐาน บริการทั่วถึง โดยเฉพาะระบบการผลิตและจำหน่ายน้ำประปาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานบริการครอบคลุมทั่วถึง เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

2.3 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

(1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะทำการศึกษา

1.1) เพศ เพศที่แตกต่างกันอาจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดังจะเห็นได้จาก อารีย์ ถัดดาชาพรและคณะ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการรณรงค์คัดแยกมูลฝอยในชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ที่รับผิดชอบด้านการจัดการมูลฝอยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อีกทั้ง ถม ทรัพย์เจริญ (2525) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขื่อนลำแ้ว จังหวัดยโสธร พบว่า เพศหญิงมีจิตสำนึกด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสูงกว่าเพศชาย

1.2) อายุ สุนทรี จินธรรม (2531) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในกอนุรักษสิ่งแวดล้อมของประชาชนในหมู่บ้านโครงการปรูมอโศ ดำบลพระประโทน อำเภอพระประโทน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนกลุ่มอายุมากมีพฤติกรรมกอนุรักษสูงกว่าประชาชนอายุน้อยกว่า

1.3) ระดับการศึกษา ธนพร พนาคุปต์ (2538) เรื่องพฤติกรรมกอนุรักษมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่า พฤติกรรมกอนุรักษมูลฝอยในครัวเรือนขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา พฤติกรรมกอนุรักษมูลฝอยและการกำจัดมูล

ครัวเรือนขึ้นอยู่กับ อายุ และระดับการศึกษาและพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย และการนำไปใช้ประโยชน์ ขึ้นอยู่กับอายุและลักษณะที่อยู่อาศัย

1.4) อาชีพและรายได้ ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอก ที่มีผลต่อ โครงการกิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก” พบว่า ระดับการศึกษาและรายได้เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

1.5) ระยะเวลาอยู่ในชุมชน นางเยาว์ หลีพันธ์ (2537, 193-205) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านมีผลต่อระดับความร่วมมือ

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนแตกต่างกัน

1.6) ความสัมพันธ์กับผู้นำท้องถิ่น สุคนธ์ จันทักษ์ (2528) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง โดยการเก็บข้อมูลหัวหน้าครัวเรือนพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการติดต่อกับผู้นำท้องถิ่นมาก มีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าผู้ที่มีการติดต่อกับผู้นำท้องถิ่นน้อย

1.7) พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สบสุข ลีละบุตรและลัดดาวัลย์ ทองนพ (2540) ได้ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ทางภาครัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นควรประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจนโยบาย และแผนงานของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทิศทางที่ยั่งยืน

1.8) รูปแบบ ลักษณะ การมีส่วนร่วม พรทิพย์ อังกุลดี (2539) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมจากมากไปหาน้อยคือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมศึกษาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมติดตามผล และร่วมดูแลรักษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ที่มีผลต่อการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน

ขั้นที่ 2 กำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน

ขั้นที่ 3 กำหนดกลุ่มประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และเขียนรายงานการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เทศบาลนครยะลา มีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จำนวน 63,767 คน (สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, วันที่ 19 เดือนตุลาคม 2551) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จำนวน 400 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ความเชื่อมั่น 95 %

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ≈ 400 ตัวอย่าง

3.2 วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากชุมชนทั้งหมดจำนวน 37 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนประจักษ์ศิลปาคม ชุมชนพิทยนิโรธ ชุมชนมณโฑ 18 ชุมชนผังเมือง 4 ชุมชนเสรี ชุมชนประจักษ์ ชุมชนหน้าศูนย์แม่และเด็ก ชุมชนคนรักถิ่น ชุมชนอยู่ดีมีสุข ชุมชนมะลิสัมพันธ์ ชุมชนการเคหะ ชุมชนตลาดเก่าซอย 8 ชุมชนหลังโรงเรียนเทศบาล 5 ชุมชนเมืองทอง ชุมชนหลังโรงเรียนจีน ชุมชนวัดยะลาธรรมาราม ชุมชนจารุพัฒนา ชุมชนร่วมใจพัฒนา ชุมชนสามัคคี ชุมชนเวฬุวัน ชุมชนธนวิทีพัฒนา ชุมชนหลังกองร้อย ชุมชนตลาดเกษตร ชุมชนบ้านร่ม ชุมชนคารุสสลาม ชุมชนเบอร์เลี้ยงนอก ชุมชนอุตสาหกรรมสามหม้อ ชุมชนวิฑูรอุทิศ 10 ชุมชนธนวิที ชุมชนมุสลิมสัมพันธ์ ชุมชนหลังวัดเมืองยะลา ชุมชนจารุนอก ชุมชนสันติสุข ชุมชนห้าแยกกำแพง บาโงย ชุมชนคุปดาสา ชุมชนอุหาญ และชุมชนหัวสะพานสะเตง

จำนวนตัวอย่างจากแต่ละชุมชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจัดสัดส่วน (Quota Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่าง 400 คน ซึ่งมากน้อยตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละชุมชน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชนสามารถคำนวณได้จาก

$$\frac{\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชุมชน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลนครยะลา}}$$

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตามกรอบความคิดการวิจัย

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(1) ศึกษาเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วม และการส่งเสริม และรักษาสีงามสิ่งแวดล้อมทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งศึกษาจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยอื่นๆ ได้สร้างขึ้น

(2) กำหนดประเด็นขอบเขตของคำถาม ทั้งตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ

(3) กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม และวิธีตอบให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยคำนึงถึงตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาและระยะเวลาในการตอบคำถาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป

(4) สร้างแบบสอบถามจริง

(5) นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงและความครบถ้วนของเนื้อหา (Content Validity) ตามกรอบความคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(6) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

(7) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 30 ฉบับ นำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวัดค่าคงที่ภายในวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)

2) โครงสร้างของแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ส่วน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของบุค ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย สภาพการครองครองที่อยู่อาศัย และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามรูปแบบปัจจัย และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน

- เหตุผลในการเข้าร่วมและความสนใจในการเข้าร่วม
- บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- พฤติกรรมการรับรู้และการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล
- จิตสำนึกในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมในการร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เกี่ยวกับ
 - รักษาความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
 - ถนนและทางเท้า
 - ทางระบายน้ำ
 - พื้นที่สีเขียว
 - ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย
 - น้ำใช้ในชุมชน
 - น้ำเสียในชุมชน
 - มลพิษทางเสียง
 - มลพิษทางสังคม

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามโดยตรงและการสังเกตบรรยากาศและสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากแบบสอบถาม

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลที่ได้มาลงรหัส จากนั้นบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1) หาค่าอัตราส่วนร้อยละ ของสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม บทบาทของผู้นำชุมชนระดับต่างๆ ค่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2) หาค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ย ของระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

- พฤติกรรมการรับรู้และการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล
- จิตสำนึกในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมในการร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การให้คะแนนการมีส่วนร่วมปฏิบัติในการส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนแบ่ง 4 ระดับ คือ

การปฏิบัติเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน

การปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน

การปฏิบัตินานๆ ครั้ง ให้ 1 คะแนน

ไม่เคยปฏิบัติเลย ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมปฏิบัติในการส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความค่าเฉลี่ยไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 2.50 แปลว่า มีส่วนร่วมระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แปลว่า มีส่วนร่วมระดับปานกลาง

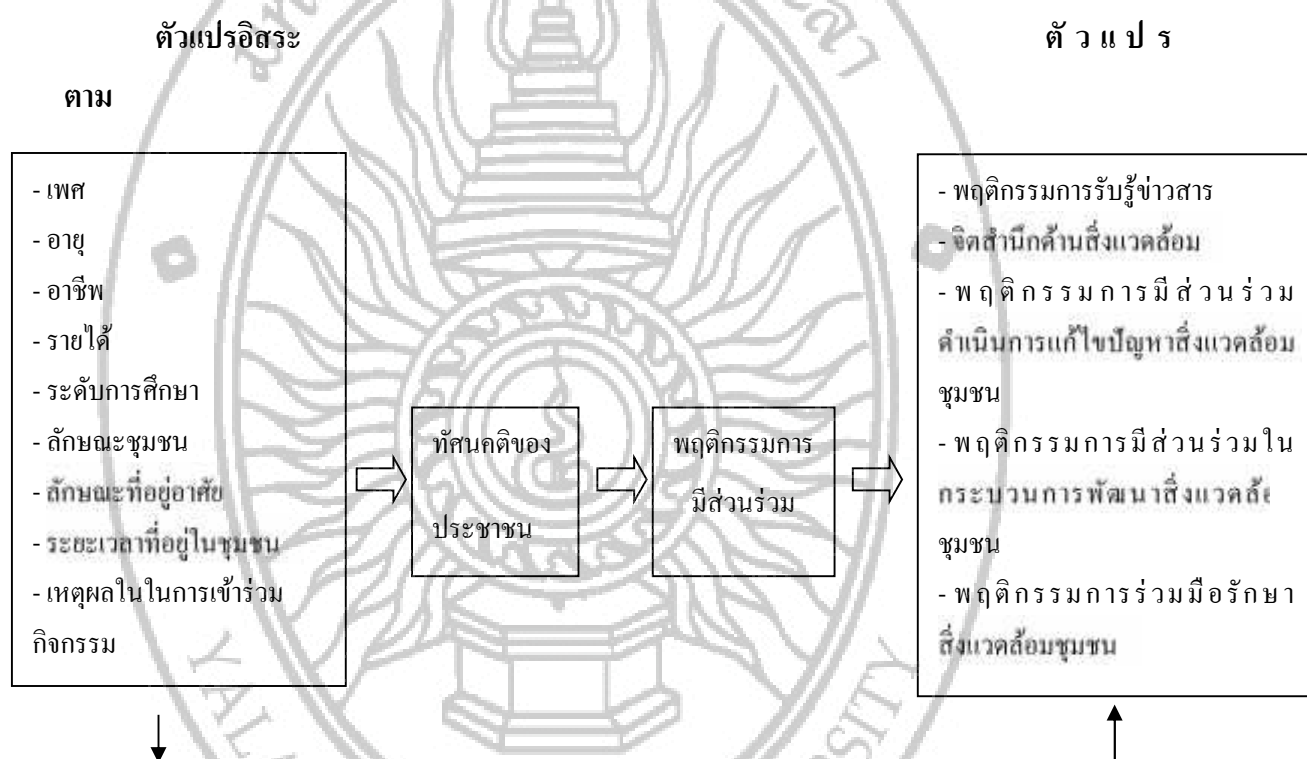
ค่าเฉลี่ย 0.50 – 1.49 แปลว่า มีส่วนร่วมระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 0.50 แปลว่า ไม่มีส่วนร่วม

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของบุคคลปัจจัยในการเข้าร่วม ความสนใจของผู้นำชุมชนระดับต่าง ๆ พฤติกรรมการรับรู้และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร รูปแบบ และขั้นตอนการเข้าร่วมในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน พฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2) ทดสอบสมมติฐาน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเป็นอิสระต่อกันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สถิติที่ใช้คือ T-Test, ANOVA , Chi-square

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้มีตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย คือ

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ลักษณะของชุมชน กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน และเหตุผลการเข้าร่วมกิจกรรมหน่วยงานภาครัฐ

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน
เกี่ยวกับ

- พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร
- จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหา ร่วมวางแผนพัฒนา ร่วมดำเนินการพัฒนา ร่วมอุทิศสิ่งของและทุนทรัพย์ และร่วมประเมินผลโครงการ
- พฤติกรรมการร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาความสะอาด บ้านเรือนดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ถนนและทางเท้า ท่อระบายน้ำน้ำประปา การส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การแยกขยะ การดูแลแหล่งน้ำ ชัง การไม่ส่งเสียงรบกวนการไม่ปล่อยมลพิษทางอากาศ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการดูแลความปลอดภัยในชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ต้องการศึกษาวงการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา จำนวนทั้งสิ้น 37 ชุมชน รวมทั้งหมด 400 ชุด นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Window

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 วงการมีส่วนร่วม และทัศนคติที่มีต่อวงการมีส่วนร่วมขอประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน
- 4.3 เปรียบเทียบวงการมีส่วนร่วมส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

4.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตเทศบาลยะลา

ตารางที่ 4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตเทศบาลยะลา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	152	38.0
ชาย	248	62.0
รวม	400	100.0
อายุ		
<20 ปี	43	10.8
20 -29 ปี	206	51.5
30-39 ปี	83	20.8
40-49 ปี	33	8.3
50-59 ปี	31	7.8
60 ปีขึ้นไป	4	1.0
รวม	400	100.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	63	15.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	61	15.3
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	102	25.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	62	15.5
ปริญญาตรีขึ้นไป	112	28.0
รวม	400	100.0
อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	98	24.5
ค้าขาย	117	29.3
ลูกจ้างห้างร้าน, บริษัท	53	13.3
ข้าราชการ	69	17.3
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	3.8
อื่นๆ.....	48	12.0
รวม	400	100.0
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	144	36.0
5,001-7,000 บาท	140	35.0
7001-10,000 บาท	84	21.0
10,001 บาทขึ้นไป	32	8.0
รวม	400	100.0
ลักษณะที่อยู่อาศัย		
แออัด	161	40.3
ตลาด	71	17.8
ชานเมือง	54	13.5
บ้านจัดสรร	43	10.8
ตึกแถว	57	14.3

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ
อื่นๆ	14	3.5
รวม	400	100.0
ลักษณะที่พักอาศัย		
บ้านตนเอง	205	51.3
บ้านเช่า	105	37.5
บ้านพักสวัสดิการ	11	2.8
อาศัยอยู่กับญาติ	34	8.5
รวม	400	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
0-5 ปี	124	31.0
6-10 ปี	157	39.3
เกิน 10 ปีขึ้นไป	119	29.9
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.1 เมื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62 มีช่วงอายุระหว่าง 20 - 29 ปี จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 144 คิดเป็นร้อยละ 36.0 ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นชุมชนแออัด คิดเป็นร้อยละ 40.3 ลักษณะที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านตนเอง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3

ตารางที่ 4.1.2 ข้อมูลปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ควรเร่งแก้ไข	จำนวน (n)	ร้อยละ
มลพิษทางน้ำ	124	31
มลพิษทางขยะมูลฝอย	152	38
มลพิษทางอากาศ	38	9.5
มลพิษทางเสียง	34	8.5
มลพิษทางสังคม (อาชญากรรม/อิทธิพล)	39	9.8
อื่นๆ เช่น มลพิษทางดิน	13	3.3

จากตารางที่ 4.2 ประชาชนในเทศบาลนครยะลา มีความคิดเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สมควรเร่งการแก้ไข คือ ปัญหามลพิษทางขยะมูลฝอย จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38 เนื่องจากขยะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค อันจะนำมาสู่สุขภาพอนามัยของประชาชน อันดับสอง คือ มลพิษทางน้ำ จำนวน 124 คน คิดเป็น 31 อันดับสามคือ มลพิษทางสังคม (อาชญากรรม/อิทธิพล) จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 อันดับสี่คือ มลพิษทางอากาศ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 อันดับห้า คือ มลพิษทางเสียง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 และอันดับสุดท้ายคือ มลพิษอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น มลพิษดิน มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4.1.3 สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม	จำนวน (n)	ร้อยละ
สมาชิกภายในชุมชนเอง	135	33.8
โรงงานอุตสาหกรรม	61	15.3
การเกษตรกรรม	16	4.0
สถานประกอบการ	75	18.8
ครัวเรือน	99	24.8
อื่นๆ.....	14	3.5

จากตารางที่ 4.3 สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาเกิดจากสมาชิกภายในชุมชนเอง จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 สาเหตุที่สอง คือ จากครัวเรือน จำนวน 99 คน

คิดเป็นร้อยละ 24.8 สาเหตุอันดับที่สาม คือ จากสถานประกอบการ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 สาเหตุอันดับที่สี่ คือ โรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 สาเหตุอันดับที่ห้า คือ จากเกษตรกรรวม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และอันดับสุดท้าย คือจากสาเหตุอื่นๆ เช่นการท่องเที่ยว จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5

ตารางที่ 4.1.4 ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	จำนวน (n)	ร้อยละ
การเป็นตัวแทนชุมชน	101	25.3
การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน	154	38.5
การเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานราชการในเรื่องต่างๆ	86	21.5
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (ไม่เป็นทางการ) ของชุมชน เช่น งานปีใหม่ ตักบาตร และทำบุญ	58	14.5
อื่นๆ.....	1	0.2

จากตารางที่ 4.4 ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนเทศบาลนครยะลาเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กล่าวคือชุมชนได้มีโครงการหรือกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองในชุมชน โดยมีเทศบาลนครยะลาคอยสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรม จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 การเข้าร่วมกิจกรรมโดยการเป็นตัวแทนของกลุ่ม จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานราชการในเรื่องต่างๆ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (ไม่เป็นทางการ) ของชุมชน เช่น งานปีใหม่ ตักบาตร และทำบุญ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 และกิจกรรมอื่นๆ เช่น อาสาสมัครด้วยจิตสาธารณะ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2

ตารางที่ 4.1.5 เหตุผลสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	จำนวน (n)	ร้อยละ
เห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและต้องการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ	127	54.3
เพื่อนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม	82	20.5
ผู้นำชุมชนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม	48	12.0
เจ้าหน้าที่ทางเทศบาลขอความร่วมมือ	28	7.0
อื่นๆ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา	25	6.3

จากตารางที่ 4.5 เหตุผลสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา คือ ประชาชนเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จำนวน 127 คิดเป็นร้อยละ 54.3 เพื่อนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 82 คิดเป็นร้อยละ 20.5 ผู้นำชุมชนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 12.0 เจ้าหน้าที่ทางเทศบาลขอความร่วมมือ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 และอื่นๆ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3

ตารางที่ 4.1.6 ผู้นำที่เข้ามาดูแลและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	จำนวน (n)	ร้อยละ
ผู้ว่าราชการ	27	6.8
นายกเทศมนตรีนครยะลา	50	12.5
นายอำเภอ	24	6.0
สมาชิกสภาเทศบาลนครยะลา	111	27.8
ผู้นำชุมชน (หัวหน้าชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน)	158	39.5
อื่นๆ เช่น สถานศึกษา	30	7.5

จากตารางที่ 4.6 ผู้นำที่เข้ามาดูแลและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา อันดับแรกคือ ผู้นำชุมชน (หัวหน้าชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 อันดับสองคือ สมาชิกเทศบาลนครยะลา จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 อันดับสามคือ นายกเทศมนตรีนครยะลา จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 อันดับสี่คือ อื่นๆ เช่น สถานศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 อันดับห้าคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 6.8 อันดับสุดท้ายคือ นายอำเภอ จำนวน 24 คิดเป็นร้อยละ 6.0

ตารางที่ 4.1.7 อุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	จำนวน (n)	ร้อยละ
สื่อ	95	23.8
ผู้นำชุมชนของท่าน	111	27.8
สมาชิกในชุมชนของท่าน	45	11.3
หน่วยงานของรัฐ	47	11.8
ผู้ประกอบการในชุมชนของท่าน	52	13.0
ผู้มีอิทธิพลในชุมชนของท่าน	24	6.0
อื่นๆ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบ	26	6.5

จากตารางที่ 4.7 ประชาชนมีความคิดเห็นว่าอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนออุปสรรคที่สำคัญตามอันดับแรก ซึ่งเป็นอันดับที่มีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไข และสร้างความเข้าใจที่ดี เพื่อประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชน อันดับแรกคือผู้นำชุมชน เนื่องจากหากผู้นำชุมชนอ่อนแอ ไม่มีแนวคิดเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่กลับไปสนใจที่จะพัฒนาอย่างอื่นแทน เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจระยะสั้น เพื่อเพิ่มรายได้ ส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรเพราะกังวลเรื่องปากท้องและอยากส่งเสริมรายได้ จำนวน 111 คิดเป็นร้อยละ 27.8 อันดับสองคือ สื่อ เนื่องจากการถ่ายทอดความรู้ หรือการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงส่งผลต่อการรับรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมของประชาชน จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 อันดับสามคือ ผู้ประกอบการในชุมชนเนื่องจากไม่สนใจ ไม่ปฏิบัติตามและไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 26 คิดเป็นร้อยละ 13.0

4.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและส่งเสริมรักษาสังแวดล้อมในชุมชนเขตเทศบาลนครยะลา

ตารางที่ 4.2.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและส่งเสริมรักษาสังแวดล้อมในชุมชน

พฤติกรรมการร่วมมือรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
1.1 การรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย	1.42	0.54	ค่อนข้างน้อย
1.2 การดูแลบำรุงรักษาสาธารณูปโภคพื้นฐาน			
1.2.1 การดูแลบำรุงรักษาความสะอาด ทางเท้า ถนน และบริเวณหน้าบ้าน	1.65	0.58	ปานกลาง
1.2.2 การแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่อดูแลทางระบายน้ำให้สะอาดไม่ชำรุด หรือมีขยะมูลฝอยอุดตัน	1.89	0.71	ปานกลาง
1.2.3 การแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ เพื่อการดูแลท่อประปาและแหล่งใช้กักน้ำที่ชำรุดของชุมชนไม่ให้รั่วไหล	1.86	0.71	ปานกลาง
1.2.4 การปิดกั้นน้ำที่เปิดทิ้งไว้	1.77	0.78	ปานกลาง
1.3 การช่วยปลูกต้นไม้ในบริเวณบ้าน และทางเท้า เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว	1.72	0.69	ปานกลาง
1.4 การส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน			
1.4.1 การคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง	1.57	0.63	ปานกลาง
1.4.2 การไม่ทิ้งขยะ ในบริเวณพื้นที่รกร้างของชุมชน	1.74	0.66	ปานกลาง
1.4.3 การไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง หรือแหล่งน้ำของชุมชน	1.69	0.71	ปานกลาง
1.4.4 การดูแลทางระบายน้ำ ไม่ให้เกิดแหล่งน้ำขัง	1.93	0.76	ปานกลาง
1.4.5 การบำบัดน้ำเสียขั้นต้นก่อนที่จะระบายลงสู่แหล่งรองรับน้ำทิ้ง	2.01	0.81	ปานกลาง
1.4.6 การดูแลแหล่งรองรับน้ำทิ้งในชุมชนให้สะอาด	1.97	0.77	ปานกลาง
1.4.7 การเปิดเสียงวิทยุและโทรทัศน์ให้ดังเฉพาะภายในห้องพักเท่านั้น	1.74	0.72	ปานกลาง
1.4.8 การไม่ส่งเสียงทะเลาะเบาะแว้งรบกวนคนในละแวกบ้าน	1.68	0.72	ปานกลาง

พฤติกรรมความร่วมมือรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
1.4.9 การดูแลไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษทางเสียงในการประกอบอาชีพให้กับชุมชน	1.75	0.66	ปานกลาง
1.4.10 การไม่ปล่อยควัน และฝุ่นละอองในชุมชน ปัญหาฝุ่นละออง / เสียงดังจากการก่อสร้าง	1.77	0.73	ปานกลาง
1.4.11 การดูแลและไม่ใช่ผู้ที่ก่อมลพิษทางสังคมให้กับชุมชนในการประกอบอาชีพ เช่น การพนัน และสิ่งเสพติดต่างๆ	1.79	0.72	ปานกลาง
1.4.12 การเฝ้าระวังความปลอดภัยในชุมชน	1.89	0.70	ปานกลาง
1.5 การแนะนำการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม			
1.5.1 ให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม	1.77	0.74	ปานกลาง
1.5.2 การแนะนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม	1.84	0.71	ปานกลาง
รวม	1.77	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2.1 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบว่าโดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยรวม 1.77 และในเรื่องการรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย พบว่ายังอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.42

ตารางที่ 4.2.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

2. พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
2.1 การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน	1.74	0.66	ปานกลาง
2.2 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้เพื่อนบ้านได้ทราบ	1.88	0.72	ปานกลาง

2. พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
2.3 การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อม	1.90	0.75	ปานกลาง
2.4 การแนะนำให้เพื่อนบ้านรู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม	1.93	0.79	ปานกลาง
2.5 การดูแลสอดส่องสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม	1.82	0.77	ปานกลาง
2.6 ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม	1.86	0.75	ปานกลาง
2.7 ใช้วิทยุเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม	1.84	0.75	ปานกลาง
2.8 ใช้โทรทัศน์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม	1.73	0.73	ปานกลาง
2.9 ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม	1.79	0.77	ปานกลาง
2.10 ใช้ป้ายประชาสัมพันธ์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม	1.99	0.88	ปานกลาง
2.11 ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมกับการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม	1.93	0.86	ปานกลาง
รวม	1.80	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2.2 พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา พบว่า โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.80

ตารางที่ 4.2.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
3.1 ดำเนินการแก้ไขปัญหาเองถ้าทำได้	1.72	0.63	ปานกลาง
3.2 เมื่อพบปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชุมชน ท่านจะรี	1.84	0.68	ปานกลาง

แจ้งให้กับผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว			
3. การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ต่อ)	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
3.3 แจ้งให้เพื่อนบ้านทราบเพื่อช่วยกันแก้ไข	1.83	0.72	ปานกลาง
3.4 แจ้งให้ผู้นำชุมชนดำเนินการแก้ไข	1.84	0.72	ปานกลาง
3.5 แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไข	1.82	0.71	ปานกลาง
รวม	1.80	0.60	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2.3 การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.80 ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชนหากพบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนจะรีบแจ้งให้กับผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว เช่น ผู้นำชุมชน ให้ดำเนินการแก้ไข

ตารางที่ 4.2.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน	$\bar{x}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
4.1 การรับทราบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน	1.80	0.70	ปานกลาง
4.2 การมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน / การเข้าร่วมประชุม	1.87	0.76	ปานกลาง
4.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อม	1.86	0.73	ปานกลาง
4.4 การมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน	1.90	0.78	ปานกลาง
รวม	1.80	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2.4 การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.80 เช่น การมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน การมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน / การเข้าร่วมประชุม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการรับทราบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

4.3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน ของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ตารางที่ 4.3.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาจำแนกตามเพศ

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	เพศชาย		เพศหญิง		t-value	p.
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
พฤติกรรมร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.81	0.47	2.81	0.47	0.57	0.943
พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก	2.84	0.57	2.78	0.59	0.96	0.184
การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.75	0.53	2.79	0.62	-0.66	0.086
การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.89	0.67	2.97	0.66	-1.13	0.216
รวม	2.82	0.56	2.84	0.59	-0.07	0.36

จากตาราง การเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาจำแนกตามเพศ พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน การรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ระหว่างเพศชาย และเพศหญิง ไม่มีความแตกต่างกัน โดยพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทั้งเพศชาย และหญิงอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 2.82 และ 2.84

ตารางที่ 4.3.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามอายุ

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	อายุ											
	<20ปี		20-29ปี		30-39ปี		40-49ปี		50-59ปี		60ปี>	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรม การ ร่วม มี อ ร ัก ข ษา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.84	0.48	2.82	0.46	2.77	0.48	2.76	0.44	2.81	0.54	3.00	0.00
พฤติกรรม การรับรู้ และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และ จิตสำนึก	2.86	0.56	2.78	0.59	2.78	0.59	2.82	0.53	2.84	0.58	3.00	0.82
การดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อม ชุมชน	2.91	0.53	2.77	0.58	2.75	0.62	2.76	0.56	2.74	0.68	2.50	0.58
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.84	0.69	2.93	0.66	2.98	0.66	2.97	0.73	3.03	0.60	3.00	0.82
รวม	2.86	0.57	2.83	0.57	2.82	0.59	2.83	0.57	2.86	0.6	2.88	0.56

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จากการ
จำแนกตามอายุ พบว่า โดยส่วนใหญ่ทุกช่วงอายุมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ ช่วงอายุ
น้อยกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.86 ช่วงอายุ 20-29ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.83 ช่วงอายุ 30-
39ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.82 ช่วงอายุ 40-49 ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.83 ช่วงอายุ 50-59ปี มี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.86 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.88

ตารางที่ 4.3.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามอาชีพ

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	อาชีพ											
	รับจ้างทั่วไป		ค้าขาย		ลูกจ้างห้าง ร้าน/บริษัท		ข้าราชการ		พนักงาน รัฐวิสาหกิจ		อื่นๆ	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมกรร่วมมือ รักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.79	0.46	2.79	0.48	2.79	0.45	2.90	0.46	2.67	0.49	2.81	0.49
พฤติกรรมกรรับรู้และ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และจิตสำนึก	2.79	0.48	2.78	0.59	2.72	0.60	2.93	0.63	0.73	0.70	2.81	0.60
การดำเนินการเกี่ยวกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	0.74	0.50	2.76	0.62	2.79	0.66	2.83	0.59	2.60	0.51	2.83	0.60
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.87	0.64	2.92	0.68	2.94	0.60	3.04	0.67	2.73	0.80	3.06	0.67
รวม	2.30	0.52	2.81	0.59	2.81	0.58	2.93	0.59	2.18	0.63	2.88	0.59

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพรับจ้างทั่วไป และพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอาชีพค้าขาย ลูกจ้างห้างร้าน/บริษัท ข้าราชการ และอื่นๆ มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 43.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	ระดับการศึกษา									
	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา ตอนต้น		มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ เทียบเท่า		อนุปริญญา/ เทียบเท่า		ปริญญาตรี ขึ้นไป	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมกรร่วมมือ รักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.76	0.47	2.7	0.48	2.83	0.49	2.78	0.46	2.87	0.46
พฤติกรรมกรรับรู้และ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและจิตสำนึก	2.61	0.52	2.75	0.57	2.85	0.56	2.81	0.57	2.88	0.63
การดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.73	0.54	2.79	0.55	2.80	0.58	2.71	0.55	2.80	0.66
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.81	0.67	3.00	0.68	2.98	0.64	2.77	0.66	3.04	0.65
รวม	2.73	0.55	2.81	0.57	2.87	0.57	2.77	0.56	2.90	0.60

จากตาราง พฤติกรรมกรมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า อนุปริญญา/เทียบเท่า และปริญญาตรีขึ้นไป มีพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมสูงที่สุดคือกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.90

ตารางที่ 43.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	รายได้ของครอบครัวต่อเดือน							
	ต่ำกว่า 5,000 บาท		5,001-7,000 บาท		7001-10,000 บาท		10,001 บาท ขึ้นไป	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมมีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.79	0.47	2.80	0.43	2.79	0.54	2.94	0.44
พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก	2.74	0.53	2.79	0.54	2.79	0.60	3.16	0.77
การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.75	0.55	2.75	0.61	2.83	0.62	2.84	0.57
การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.87	0.69	2.98	0.62	2.93	0.65	3.13	0.71
รวม	2.79	0.56	2.83	0.55	2.84	0.60	3.02	0.62

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน ตั้งแต่รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ 5,001-7,000 บาท รายได้ 7001-10,000 บาท และ 10,001 บาท ขึ้นไป พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับสูงสุด คือกลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 10,001 บาท ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.02

ตารางที่ 4.3.6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	ลักษณะที่อยู่อาศัย											
	แออัด		ตลาด		ชานเมือง		บ้านจัดสรร		ตึกแถว		อื่นๆ	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรม การ ร่วม มี ร ัก ห ษา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.79	0.49	2.77	.51	2.85	0.41	2.79	0.51	2.88	0.33	2.79	0.58
พฤติกรรมกรรับรู้ และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และ จิตสำนึก	2.79	0.59	2.77	0.59	2.87	0.62	2.74	0.66	2.84	0.45	2.79	0.58
การดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อม ชุมชน	2.77	.58	2.73	.56	2.78	0.63	2.74	0.62	2.8070	0.58	3.07	0.62
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.89	0.64	2.99	0.73	2.96	0.64	2.95	0.65	3.00	0.65	3.00	0.78
รวม	2.81	0.58	2.82	0.60	2.87	0.58	2.81	0.61	2.88	0.50	2.91	0.64

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย ทั้งที่เป็นชุมชนแออัด ตลาด ชานเมือง บ้านจัดสรร ตึกแถว และอื่นๆ พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการร่วมมีรกรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และจิตสำนึก การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง โดยลักษณะที่อยู่อาศัย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมสูงสุดคือกลุ่ม อื่นๆ เช่น กลุ่มที่อยู่อาศัยในตัวเมือง โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.91

ตารางที่ 4.3.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามลักษณะที่พักอาศัย

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	ลักษณะที่พักอาศัย							
	บ้านตนเอง		บ้านเช่า		บ้านพัก สวัสดิการ		อาศัยอยู่กับญาติ	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมการร่วมมือรักษา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.80	0.47	2.79	0.42	3.09	0.54	2.85	0.61
พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก	2.80	0.59	2.78	0.58	3.00	0.63	2.85	0.50
การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.80	0.56	2.76	0.64	2.72	0.47	2.71	0.52
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชุมชน	2.99	0.68	2.87	0.66	3.09	0.30	2.97	0.63
รวม	2.85	0.58	2.80	0.58	2.98	0.49	2.85	0.57

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามลักษณะที่พักอาศัย พบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบบ้านตนเอง บ้านเช่า บ้านพักสวัสดิการ และอาศัยอยู่กับญาติ มีพฤติกรรมการร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ในระดับสูง โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนสูงสุดคือกลุ่ม บ้านพักสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.98

ตารางที่ 4.3.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน					
	0-5 ปี		6-10 ปี		เกิน 10 ปีขึ้นไป	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมการร่วมมือรักษา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.87	0.44	2.79	0.47	2.77	0.50
พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก	2.93	0.60	2.74	0.54	2.75	0.59
การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.85	0.61	2.72	0.55	2.77	0.60
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชุมชน	3.10	0.66	2.83	0.66	2.92	0.65
รวม	2.94	0.58	2.77	0.56	2.80	0.59

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 0-5 ปี 6-10 ปี และเกิน 10 ปีขึ้นไป ในเรื่องพฤติกรรมการร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน นั้น พบว่าอยู่ระดับสูง โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนสูงสุดคือกลุ่มที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนช่วงระหว่าง 0-5 ปี ที่ระดับค่าเฉลี่ยรวม 2.94

ตารางที่ 4.3.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน									
	เห็นความสำคัญ และต้องการร่วม ด้วยความสมัครใจ		เพื่อนชักชวน ให้เข้าร่วม กิจกรรม		ผู้นำชักชวน ให้เข้าร่วม กิจกรรม		เจ้าหน้าที่ ทางการขอ ความร่วมมือ		อื่นๆ	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมการร่วมมือ รักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน	2.77	0.47	2.77	0.50	2.90	0.47	2.93	0.378	2.92	0.40
พฤติกรรมการรับรู้และ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และจิตสำนึก	2.77	0.55	2.72	0.61	2.90	0.63	2.90	0.42	3.00	0.71
การดำเนินการเกี่ยวกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	2.76	0.55	2.72	0.63	2.81	0.61	2.86	0.59	2.92	0.70
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.93	0.64	2.96	0.69	2.92	0.68	2.96	0.69	3.00	0.76
รวม	2.81	0.55	2.79	0.61	2.88	0.60	2.91	0.52	2.96	0.64

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน เนื่องจาก การเห็นความสำคัญและต้องการร่วมด้วยความสมัครใจ เพื่อนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้นำชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม เจ้าหน้าที่ทางการขอความร่วมมือ และอื่นๆ ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจิตสำนึก การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่แล้วจัดอยู่ในระดับสูง โดยเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่สูงที่สุดคือ อื่นๆ เช่น สถานศึกษา เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.96

ตารางที่ 4.3.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามบุคคลผู้มาติดต่อและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

พฤติกรรม การมีส่วนร่วม	ตามบุคคลผู้มาติดต่อและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม									
	ผู้ว่าราชการ		นายอำเภอ		ผู้นำชุมชน (หัวหน้าชุมชน/ ผู้ใหญ่บ้าน)		นายกเทศมนตรี		สมาชิกสภา เทศบาล	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
พฤติกรรมความร่วมมือ รักษาสิ่งแวดล้อม ชุมชน	2.70	0.47	2.52	0.50	2.79	0.51	2.79	0.45	2.94	0.41
พฤติกรรมการรับรู้ และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและจิตสำนึก	2.48	0.51	2.52	0.54	2.75	0.53	2.86	0.56	2.97	0.56
การดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	2.44	0.51	2.50	0.51	2.58	0.50	2.82	0.62	2.91	0.57
การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน	2.56	0.58	2.72	0.61	2.96	0.81	2.86	0.67	3.15	0.65
รวม	2.55	0.52	2.57	0.54	2.77	0.59	2.83	0.58	2.99	0.55

จากตาราง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน จำแนกตามบุคคลผู้มาติดต่อและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ ผู้นำชุมชน (หัวหน้าชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน) นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มที่มีเป็นผู้มาติดต่อและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุดคือกลุ่ม สมาชิกสภาเทศบาล เท่ากับ 2.99 อาจเป็นเพราะเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน และสามารถนำปัญหาที่มีในชุมชนเสนอเพื่อการจัดการปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มอื่นๆ

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชน เทศบาลนครยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนและเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1. ลักษณะทั่วไปของประชาชนท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครยะลา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครยะลา

จากการสุ่มศึกษาประชากรจำนวน 400 คนในเขตเทศบาลนครยะลา ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 62.0 และเพศหญิงร้อยละ 38.0 มีอายุในช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 51.5 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 28.0 และส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 29.3 แต่มีรายได้ครอบคลุมต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา 5,001 – 7,000 บาท/เดือน ร้อยละ 35.0 ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นชุมชนแออัด ร้อยละ 40.3 และชุมชนตลาดร้อยละ 17.8 ลักษณะที่พักอาศัยเป็นบ้านของตนเองร้อยละ 51.3 รองลงมาคือบ้านเช่าร้อยละ 37.5 และมีระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน 6-10 ปี ร้อยละ 39.3

5.1.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาจากการสำรวจความคิดเห็นประชาชน พบว่า ปัญหามลพิษขยะมูลฝอยเป็นปัญหามรกดที่ควรเร่งดำเนินการแก้ไข เนื่องจากก่อความรำคาญในเรื่องกลิ่น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้แก่ประชาชนในเรื่องการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เพื่อลดปัญหาขยะและปัญหามลพิษต่างๆ ที่ตามมา เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางทัศนียภาพ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมอันดับรองคือปัญหามลพิษทางน้ำ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสม และครัวเรือนไม่มีการบำบัดน้ำก่อนทิ้ง ทำให้น้ำมีเขตชุมชนเมืองมีกลิ่นเหม็น เช่น บริเวณหน้าโรงเรียนรัชตะ และบริเวณชุมชนตลาดใหม่ จากการศึกษางานวิจัยของลาติเพะ มนะอพบว่า คุณภาพน้ำในบริเวณดังกล่าวเกินค่ามาตรฐานที่รัฐได้กำหนด กล่าวคือ คุณภาพน้ำด้าน

ประจำวัน การมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพ และ

5.1.6 อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของท่าน

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชา ☐☐☐☐☐☐☐☐
☐☐☐☐ เนื่องจากหากผู้นำชุมชนอ่อนแอ ไม่มีแนวคิดเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่กลับไปสนใจที่
 จะพัฒนาอย่างอื่นแทน เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจระยะสั้น เพื่อเพิ่มรายได้ ส่งผ ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐
 สนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร เพราะกังวลเรื่องปากท้องและเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือน

5.2 สภาพการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

□□□□□□□□□□□□ ส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบว่าโดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และในเรื่องการรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัยนั้น □□□□□□□□□□□□□□□□
□□□

พฤติกรรมการรับรู้และเผยแพร่ข่าวสารและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนกลาง ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ในชุมชนหากพบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน จะรีบแจ้งให้กับผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว เช่น

การมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน /
สิ่งแวดล้อม แผนการรับทราบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5.3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

การมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เปรียบเทียบตามเพศ

ส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบตามกลุ่มอายุ

กลุ่มที่มีอายุ <20-60 ปี อาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้เป็นพหุกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่ำสุด 30-39 ปี อาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มวัยทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อมอาจลดน้อยลงกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มที่มีพหุกิจกรรมการมีส่วนร่วมสูงสุดคือกลุ่ม 60 ปีขึ้นไป อาจเป็นเพราะบุคคลกลุ่มนี้ว่างเว้นจากภารกิจมากกว่าบุคคลในกลุ่มอายุกลุ่มอื่นๆ จึงทำให้มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เมื่อพิจารณาพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในระดับที่สูงกว่าพหุกิจกรรมอื่นๆ

พหุกิจกรรมการร่วมมือรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมชุมชน การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่แตกต่างกันมากนัก และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน

เปรียบเทียบตามกลุ่มอาชีพ

ประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น มีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับก่อนข้างต่ำ และหากกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับสูงที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน ภาพรวมแล้วมีพหุกิจกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน กระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เปรียบเทียบตามระดับการศึกษา

ประชาชนที่มีระดับปริญญาตรีขึ้นไป เมื่อพิจารณาพหุกิจกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

ที่มีระดับการศึกษา
โดยภาพรวมแล้วมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่
แตกต่าง

เปรียบเทียบตามกลุ่มรายได้ครอบครัว

ประชาชนที่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 500 - 10,001 บาทขึ้นไป โดย
เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายด้าน กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
สูงกว่าพฤติกรรมอื่นๆ

ที่มีร
ภาพรวมแล้วมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบตามลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนอื่น ๆ มี
อื่น ๆ มี
กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดมีพฤติกรรม การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมใน
ต่ำกว่าชุมชนอื่นๆ

มีลักษณะที่
สรร ดักแด้ หรืออื่นๆ มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม:
แตกต่าง

เปรียบเทียบตามลักษณะที่พักอาศัย

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่พักอาศัย มี
การมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนใน
เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายด้าน
ดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่ำกว่าพฤติกรรมด้านอื่นๆ

มีลักษณะที่
สิ่งแวดล้อมชุมชนในภาพรวมที่ไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปีขึ้นไป มี
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับ

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายด้าน พบว่าทุกกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนสูงเหมือนกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 1-5 ปี มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 6-10 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

เปรียบเทียบตามเหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนมากที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่มีเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ดีขึ้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่แตกต่างกันโดยภาพรวมแล้วมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเหมือนกัน

เปรียบเทียบตามบทบาทของผู้นำท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีผู้มาดูแลและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผู้มาดูแลและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนสูงกว่าพฤติกรรมด้านอื่นๆ

ผลการสำรวจพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลาซึ่งมีผู้มาติดต่อและขอความร่วมมือในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวมมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่แตกต่างกัน

5.4 การอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

5.4.1 ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม

1) ประชาชนมีพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งเป็นเครื่องชี้ถึงการมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปพฤติกรรมที่บ่งชี้การมีจิตสำนึกมีระดับปฏิบัติค่อนข้างดี ดังนั้นการจะให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา

ด้านสิ่ง[] จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะเกิดต่อชุมชนและสังคมการร่วมมือก็จะเกิดขึ้นได้

2) บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของ [] ที่มาดูแลและขอความร่วมมือ [] สิ่งแวดล้อมชุมชนที่มีต่อกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ถ้า [] สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ชุมชน []

3) [] มีความพร้อมและให้สนใจในการรับข่าวสารที่ผ่านสื่อต่างๆ [] ประชาสัมพันธ์ควรจะใช้สื่อสารมวลชน [] สื่อทางตรงจะโดยปฎิบัติในชุมชนผ่านใบปลิวที่ส่งถึงครัวเรือนให้มากที่สุด

4) [] ในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญ สิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง [] ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชนเร่งดำเนินการแก้ไข

5) การปฏิบัติตนด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนใน [] งบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม/ การเข้าร่วมประชุม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการรับทราบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ตามลำดับ

6) การปฏิบัติตนด้านพฤติกรรมความร่วมมือรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน [] ข้อที่มีส่วนร่วม [] ที่สุดก็คือการรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย จึงควรเร่งสนับสนุนการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยซึ่งถือเป็นจุดแรกที่เกิดจากประชาชนโดยตรง หากดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในสถานที่นอกที่อยู่อาศัยก็ดำเนินการได้ไม่ยากนักเนื่องจากประชาชนมีความ []

สรุปพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขต [] เพราะเป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาและตั้งถิ่นฐานมา [] อีกทั้งเทศบาลนครยะลาได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองสะอาดและมีผังเมืองที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย คุณภาพ []

บรรณานุกรม

เกษม จันทรแก้ว, 2544, วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ: [] [] [] []
[] [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] []

๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล : ๐๐๐๐๐๐

[illegible]

๒๕๒๖. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเขื่อนลำห้วย จังหวัดยโสธร.

**๒๕๓๘. การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีส่วนต่อโครงการ
กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดิน
ทองหนองจอก.**

[illegible]

๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๒538. “พฤติกรรมกรรมการจัดการมูฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
๐๐๐๐๑๗๐๓๖๐๐๐๐. (๒๕๓๘)

2527. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา” . กรุงเทพมหานคร : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.

**๒๕๓๗. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
ในจังหวัดจันทบุรี.**

- [illegible]

- [illegible]